

v Domu in svetu 1944, I. zbornik, 19 (če sta to dve inačici, bi moral urednik tu ali tam opomniti)*; 139 srna ranjena boka (ne: srna ranjeno-boka; pri tem opozarjam, da smisel še ni docela jasen in bo potrebna vsaj ponovna revizija interpunkcij); 152 kot da bi dolgo bežale (?) v dežju, vse roke (ne: kot da bi dolgo bežale v dežju, vse róke; naglasna znamenja so nepotrebna, ker ni mogoče drugače poudarjati, povrh tega pa so napačna in bi jih veljalo popraviti: dežju, róke); 153 večera pena (ne: večerna pena); 157 zdaj samo še vdano čakam (ne: zdaj samo še vedno čakam). Pri tem ne navajam dublet (šator in pravilno šotor, proklet in pravilno preklet, tegá in pravilno tegà, ób te in óbte za pravilno óbte ali obte, strjen in strnjen, črepinje in čepinje, Marjan in Marijan Tršar itd.) in še posebej na zelo pomanjkljive interpunkcije (vsaj 27 vejic manjka, vsaj 9 pa jih je odveč). Mogoče so te in še druge šibkosti sad prevelike urednikove vestnosti in skrbi za čim vernejši Balantičev izvorni napis. Prepričan pa sem, da bi se moral urednik take izdaje odločiti za tehnično pravopisne izboljšave, ker bi s tem gotovo ustregel tudi avtorju.

Nazadnje naj spregovorim še o zunanji ureditvi knjige. Kakor je bil Balantič sam ves ponižen in preprost, tako je tudi njegov posmrtno izdani opus borna pepelka, sivi menišič, črni ajdov hleb (77). Spodobilo bi se, da bi založba za knjigo, ki bo trajne in dokumentarne vrednosti, poskrbela ne samo za boljši papir in vezavo (kljub vojski smo dobili manj pomembne edicije v dosti lepši in boljši zunanosti), temveč tudi za drugačen format, čeprav nekoliko drži sicer poznejše Debeljakovo utemeljevanje formata, češ da je bilo treba najti sonetom primerno zunanjo obliko, da bi brez prevelike potrate papirja dobila vsaka pesem svojo stran.

Balantičeva kvaliteta, delna nedognanost v notranji ureditvi zbirke, še posebej pa vsa tiskarsko tehnična in korektorska stran knjige (za zgled navajam samo Jesenski spev) mi narekuje nujno željo, naj bi čimprej dobili Balantičevo izbrano delo s primernim kritičnim literarnozgodovinskim uvodom in aparatom. Dotlej pa bo imel dr. Debeljak nedvomno veliko zaslugo, da je tako naglo dojel pesniško veličino mladega Balantiča in ga s številnimi strokovnimi in poljudnimi osvetlitvami približal ljudem. S tem je poskrbel za prijetno izjemo v siceršnjem našem ravnanju z velikimi, pa osebno nevsiljivimi pesniki.

Janko Moder.

France Balantič: Venec. Uvod napisal Tine Debeljak, z lesorezi opremil Marijan Tršar. Izdala Zimska pomoč v Ljubljani 1944.

Poleg zbranega pesniškega dela Franceta Balantiča, kolikor ga je bilo mogoče najti in rešiti iz zapuščine — to pesnikovo celotno delo predstavlja zbirka »V ognju groze plapolam« — smo letos dobili v posebni knjigi tudi njegov »Venec«, ki ga je izdala Zimska pomoč kot svojo knjigo za bibliofilsko knjižno tombolo v letu 1944. Pomen pričujoče izdaje pa ni samo v posebnem poudarku besedila, ampak tudi v uvodni študiji Tineta Debeljaka ter v izvirnih lesorezih, s katerimi je knjigo opremil Marijan Tršar.

Kakor ugotavlja Tine Debeljak v uvodu, je pričujoči Venec prvi in edini ohranjeni Balantičev sonetni venec, medtem ko se je drugi venec, predstavljajoč edinstveni primer iz neuresničene zamisli venca sonetnih vencev, ohranil samo kot odlomek enajstih sonetov. Prav gotovo je sonetni venec pri tako mladem pesniku, posebno še, ker predstavlja tako po vsebini kakor po obliki nenavadno živo umetniško stvaritev, zaslužil posebno pozornost urednika pesnikovega zbranega dela. O tem delu je urednik pisal ali govoril ob raznih prilikah in na raznih krajih, vendarle ni nikjer označil Balantiča in njegove poezije tako popolno kakor v tej izredno skrbno in tehtno sestavljeni študiji, ki pomeni enega naših najboljših literarno-kritičnih esejev. Balantičev sonetni venec je nastal — kakor ugotavlja Debeljak — l. 1940. »nekako meseca novembra ali decembra« ter pomeni važen mejnik v njegovem človeškem in

* (Opomba urednika: Na str. XXXIII. je sprememba teksta pri že tiskanih pesmih označil s stavkom: »Držal sem se Balantičevih zadnjih redakcij, zlasti pri tiskanih pesmih.«)

pesniškem razvoju. Zato je urednik najprej pokazal pesnikovo duhovno zorenje, kakor se kaže v prvih pesmih, nato se šele podrobneje bavi z nastankom, vsebino, gradnjo, jezikom in slogom njegovega sonetnega venca. Kar zadeva vsebino, poudarja Debeljak, da je Balantič »tu postal zavestno religiozni pesnik«, ne pa se — kakor sodi n. pr. Tršar — iz asketičnih razlogov odpovedal pesniškemu poklicu; v tem mu moremo samo pritrditi, a najmočnejši dokaz za njegovo razlago vidim jaz v drugi kitici XII. soneta. Po sedanji urednikovi formulaciji je »vsebina Venca odrešenje od smrtne groze, od zemskih strasti in obupa v duhovno pojmovanje življenja, kakor ga prinese občevanje z naravo; v radostno pričakovanje zadnjega hipa, ki naj človeka pripelje v onostranstvo«. To vsebino je Debeljak v uvodu k zbranemu delu (str. XXVI.—XXVII.) označil z naslednjimi besedami: »Prvi sonetni Venec zase pomeni naravnost dantejevski dožitek poti iz dna umirajoče sle do viška božjega otroštva, ko se, očiščen greha, spet napolnjuje kot čisti vrč z božjo krvjo, da svet, na katerega je bil privezan z vsemi čuti, sedaj gleda sub specie aeternitatis ter se pomirjen napoti čez reko smrti v naročje — Boga.« Posebno izčrpno se bavi urednik s kompozicijo sonetnega venca; pri tem ugotavlja svojsko gradnjo v smislu simetrične arhitektonike, kar »priča o zreli umetnostni zavesti« mladega pesnika, katerega kaže še »romantika v vsem: v doživljanju sveta in v pojmovanju pesniškega organizma«. Kar zadeva jezik in slog, omenja urednik pesnikovo bogato in tipično podobotvorje, njegove »polne in čudovito iznajdljive metafore, ki so prava dediščina slovenskega ekspresionizma«, a hkrati pričajo o avtorjevi izvirni izrazno-ustvarjalni moči. Izmed vseh dva in tridesetih (tedaj 32 in ne 32., kakor beremo v uvodu!) znanih slovenskih sonetnih vencev, sodi Debeljak, se je Balantičev doslej najbolj približal Prešernovemu. Relativno ta primera nedvomno drži, absolutna vrednost obeh umetnin pa se nikakor ne more primerjati. Kljub vsej prepričanosti se Balantičev sonetni venec vendarle močno oddaljuje od Prešernovega, ki se odlikuje predvsem po čistosti, jasnosti in čudoviti preprostosti izraza. Pa tudi, v kolikor gre za celotno Balantičevo delo samo, njegov sonetni venec — razen nekaterih posameznih sonetov, posebno v drugem delu — v celoti ne dosega najdovršenejših pesmi na primer v ciklih »Daj me k ustom« ali pa »Obraz v dlani«. Sicer pa tudi Debeljak naposled označuje njegov sonetni venec kot »mladostno tvorbo začetnega pesnjenja«, ki pa po svoji nedvomno močnejši in izrazitejši drugi polovici vendarle kaže, kako je »Balantič v Vencu vidno dozoreval — življenjsko in umetnostno«.

Tej literarno-kritični razlagi se dostojno pridružuje tudi umetnostna razlaga, kakor jo je dal pričujočemu sonetnemu vencu slikar Marijan Tršar s svojimi izvirnimi lesorezi. Ti lesorezi so svojska dopolnitev pesnikovega besedila, s katerim se vežejo v skladno celoto. Priznati moramo, da se je slikar z njimi resnično približal pesniku in se vživel v občutje in slog njegovih pesniških podob. Po nazornosti vizionarne simbolike se mi zde najizrazitejši lesorezi k I., II., III., XIII. in XIV. sonetu.

Tako predstavljajo uvod Tineta Debeljaka, pesnitev Franceta Balantiča in ilustracije Marijana Tršarja vsak po svoje zanimivo in pomembno delo, kar daje tej knjigi podobo nenavadno ubrane celote. Njeni vsebinski vrednosti ustreza tudi razkošna zunanja oprema, delo Učiteljske tiskarne v Ljubljani. Knjiga, ki je vezana na japonski način ter tiskana z velikimi črkami v dvobarvnem tisku, ni samo najlepša publikacija med izdanji Zimske pomoči, ampak predstavlja sploh eno najlepše opremljenih slovenskih knjig. Balantič, čigar zbrano delo v zbirki »V ognju groze plapolam« je bilo izdano nadvse skromno, preskromno v primeri z njegovo pesniško pomembnostjo, je tako dobil vsaj s pričujočo izdajo »Venca« spomenik, primeren njegovi literarni vrednosti.

France Vodnik.

Jan Kasprovicz: Himne in podobe na steklu. Uvod napisal in pesmi prevel Tine Debeljak. Priloge narisala na kamen Bara Remec. Tiskala Ljudska tiskarna v Ljubljani 1944. Strani 48.